DODATKY

DIE HAUSHÄLTERIN
DIE EIFERSÜCHTIGE FRAU

Die Wahl der Stücke für den gestrigen Theaterabend, der sich zu einem der genußreichsten dieser Theatersaison gestaltete, war eine sehr gute, wenn man dies auch mehr in Rücksicht auf die Möglichkeit einer guten Besetzung, als auf die Trefflichkeit der Schauspiele selbst beziehen muß. Neu war Schleich's einaktiges Lustspiel „Die Haushälterin". Sein Sujet ist ein höchst einfaches. Eine nicht mehr ganz junge Haushälterin, die neben den obligaten schlimmen und guten Eigenschaften einer alternden Jungfrau auch noch die zufälligen einer ausgezeichneten Köchin besitzt, regiert das Haus ihres Oheims, eines emeritierten Professors, der sich uns so albern vorführt, daß man sehr schwer begreift, wie er seinem früheren Stande angehören konnte. Ein armer Privatschreiber, der die Welt mit den Augen eines hungernden Studenten und ein ausgedienter Offizier, der sie durch den Magen goutiert, bilden die keck gezeichnete Staffage zu der Hauptperson des Stückes. Der Privatschreiber Schlucker soll durch ein anzuspinnendes Liebesverhältnis mit der Haushälterin die keifende Laune derselben entwaffnen. Diese aber möchte eher den pensionierten Major zum Manne, und es gelingt ihr auch, ihn durch ein im rechten Verhältnisse mit Paprika gewürztes Gulaschfleisch und eine kleine, schon ziemlich abgegriffene Intrige zu erobern. Das Lustspiel ist mit einigen guten und zeitgemäßen Witzen gewürzt und mit recht guten Situationen ausgestattet. Fr. Frey brillierte in der Titelrolle dieses Lustspieles sowohl, als auch als Frau von Uhlen in dem bekannten Kotzebue'schen „Die eifersüchtige Frau", in welcher letzteren Rolle sie besonders die psychologisch

richtigen und charakterisierenden Momente zu ihrer vollen Geltung brachte. Die verdienstvolle Benefiziantin wurde von Hrn. Wolff, Hrn. Frey und Hrn. Pätsch (Professor Seelgut, Privatschreiber Schlucker und Major Wackerbart in der „Haushälterin"), dann Hrn. Dietz, Hrn. Fischer, Hrn. Siege, Hrn. Weilenbeck und Frl. Dietz trefflich unterstützt. Wir sahen gestern Hrn. Dietz abermals in seiner vollen Künstlergröße. Besonders in dem neu einstudierten Vaudeville „List und Phlegma" versetzte derselbe das Publikum in die heiterste Laune durch seine drastische und doch fein gezeichnete Komik. Frl. Müller zeigte sich abermals als eine bedeutende Kraft für das Vaudeville und wurde, so wie alle Mitspielenden, nach jeder hervorragenden Szene lebhaft gerufen. Die Benefiziantin wurde bei ihrem Erscheinen von einem nicht enden wollenden Applaus empfangen. Das Haus war gedrängt voll.

-a.

TAGESBOTE AUS BÖHMEN 29. března 1857

DER TAUBSTUMME ODER DER ABBÉ DE L'EPÉE

Daß man zum Vorteile des Taubstummeninstituts das effektvolle Drama Bouilly's „Der Taubstumme" gewählt, war jedenfalls eine gute und bedeutungsvolle Wahl; daß man aber zur Besetzung der Titelrolle einen wirklichen Taubstummen genommen, können wir nur mißbilligen. Das ästhetische Interesse, wenn anders das Drama Bouilly's ein solches rege macht, wird gänzlich gestört und dem bedauernswerten Zustande eines Einzelnen zugewendet. Der junge Taubstumme Hr. Johann Hájek, ein gewesener Institutszögling, gab seinen Part ausdrucksvoll, unbefangen und sorgsam. Hr. Chauer, der den historischen Abbé de l'Epée würdevoll und fest ge-

staltet, hätte nur am Anfange der Erzählung im zweiten Akte weniger rezitierend vortragen sollen, und seiner Leistung das Gepräge einer volkommeneren Abrundung zu geben. Die übrigen meist sehr dankbaren Rollen waren in den Händen unserer besten Theaterkräfte und Publikum lohnte die einheitlichen Bemühungen der Hrn. Weilenbeck, Frey, Dietz und Feistmantel, so wie auch der Damen Frey und Dietz mit lauter Anerkennung. — Fr. Frey hatte sich noch besondere Verdienste um die Vorstellung durch den schönen und gefühlvollen Vortrag des eigens zu diesem Zwecke von Carl Egon Ebert gedichteten sinnvollen Prologes erworben.

-a.

TAGESBOTE AUS BÖHMEN 6. dubna 1857

NĚCO O NÁRODNÍM DIVADLE

(Dva dodatky redakce)

Majíce vždy více na zřeteli praktické počínání než ideální záměry, podali jsme milerádi článek tento do veřejnosti, a doufáme, že náhledy v něm vyslovené dojdou ohlasu. Máme-li něčeho se domoci, musíme ovšem sami přikládati rukou k dílu. Spoléhati se na to, že nám toho se dostane, co nám po právu přísluší, mohlo by nás zase přivésti tam, že bychom ničeho nedosáhli. Že slavný výbor zemský do svolání sněmu pramálo pro naše divadlo Národní učiní, toť tuším netřeba dokazovati. Ano i na sněm nemáme se naprosto spoléhati. Kdo ví, bude-li takového způsobu, aby se ve všem úplně národních našich přání ujímal, a kdyby i to činil, kdož ví, zdaž by péče jeho především Národnímu našemu divadlu byla věnována? Doba naše jest tak vážná, že nelze předvídati příští budoucnost, a jestiť možné, že sněmům našim by se dostalo tak úkolův vážných, kde by pak otázka o divadle Národním mohla snadno býti odkládána. Vímeť, že před desíti lety také se odkládala

otázka divadelní k rozhodnutím sněmovním, a vidíme, co jsme z toho měli. Pročež chutě sami k dílu, ostatní nechť dovrší čas a okolnosti!

ČAS 22. ledna 1861

Uveřejňujeme tento nám zaslaný článek, nemajíce v úmyslu obraně naprosto místa nepropůjčovati. Žeť ale praktické návrhy námi podané touto obranou nikterak nejsou vyvráceny, netřeba tuším dokládati. Právě že po čtyry neb pět let síla výboru tolik duševního a tělesního namahání zakoušela, že mimo rovnání účtů k ničemu dále přikročiti nemohla, vidí se nám sesílení výboru novými čilými silami nezbytno, aby, jsouce jaré a neochablé, vydatnější činnost mohly projevovati. Ježto ostatně výbor záležitost Národního divadla ze svých beder úplně na sněm svaliti se usnesl, tož by ovšem další odpovědnost připadla na sněm, ač tím nečinnost dosavádní výboru nikterak nelze omluviti.

Red.

ČAS 27. ledna 1861

PANU AUGUSTU MARKWORDTOVI,

(Zasláno)

Pan August Markwordt, německý člen královského zemského divadla, uveřejnil v Tagesbote aus Böhmen, číslo 199, jakous „Erwiderung“, ku kteréž jej přiměla jistá notice Času, v němž se mu vytýkalo, že hrál ve Freytagově veselohře „Die Journalisten“ úlohu Schmocka v čamáře na posměch českého kroje. Tvrdí, že to nebyla čamára, nýbrž německý studentský kabát, v jakémž prý se úloha ta v Praze již několikráte hrála. Nepamatuji se věru na to, ač jsem v Praze viděl

již vícekrát „Žurnalisty“ hrát než pan Markwordt, nevím také, jak daleko i kabát ten německý pro Schmocka se hodí, kdyby však byl jednoduchou tu opravu pan Markwordt podal redakcí Času, nepochybuji, že by tato ji byla přijala. Pan Markwordt však, osobně dotknut, neměl na jednoduchém takém odvolání dosti a v přepodivné beztaktnosti své myslil, že sobě musí taktéž obrat nějakou osobnost za terč svých narážek. Divadelnímu herci nejpřístupnější osobností jest ovšem referent o divadelních záležitostech, a pan Markwordt použil tedy příležitosti nahodilé, aby referenta Času přesvědčil o hrubství svém, a to vzdor tomu, že zmíněná notice *nevycházela od referenta*, nýbrž od *redakcí* co také. Poněvadž jsem zde znám co referent Času o divadelních záležitostech, nemohu nájezdy týkající se mé cti mlčením opomíjeti, ač věru s panem Markwordtem polemisovat za mnohých příčin ani nejmenší choutky nemám. Mé slovo k panu Markwordtovi a o něm jest první a poslední, další nájezdy na mou čest dovedl bych způsobem jiným odraziti.

Kdo bydlí ve skleněném domě, neházej po nikom kamením, praví Němec, a *právě proto* neměl se pan Markwordt spouštěti *do osobností*. Že neužiju příležitosti podané, dovede pan Markwordt *zajisté dobře ocenit*. Odpovídám tedy pouze na věci přímo se mé osoby týkající. Mluví-li pan Markwordt o „nadávkách referenta Času“, „jakýchž členové zdejšího divadla skorem všichni od nějakého času příliš často *z této strany* zakoušeti musili“, musím výrok páně Markwordtův jednoduše prohlásit za *drzou lež*. Nejsem tak šťasten, že bych referoval o divadle *německém*, a tedy o kolezích páně Markwordtových, nemohli tedy členové německého divadla ode mne *praničeho*, ani dobrého ani zlého, zakoušeti. Co se pak týká referátů mých o divadle *českém*, ponechávám směle soud čtoucímu obecenstvu a těm, kterýchž se referáty týkají. Pan Markwordt neměl dle toho nejmenší příčiny, aby mně nějaké „sprostáctví“ vytýkal. Vytknul-li panu Markwordtovi Čas sprostáctví, mohl se Času zeptat, jakého druhu sprostáctví je tím myšleno; mohu jej ubezpečit, že to nebylo na žádný způsob sprostáctví to, jakéž jistí herci naproti divadelním referentům vždy na jazyku

mají. Snad přinesl ale pan Markwordt zvláštní své pojmy s sebou o tom, co jest sprosté, a neodvažuji se tedy naznačiti něco co sprosté, co pan Markwordt má snad za vysokou morálku, jakož na příklad co Slovan se také neodvažuji vysloviti, že jeho divadelní dialekt není vysoká němčina. Pan Markwordt praví, že sobě „vydělávám svůj chléb“ *sprosťáctvím*. Nuže já vydělávám chléb svůj *českými žurnály*, *českou literaturou*, což ovšem asi v očích páně Markwordtových veliké je sprosťáctví; musím jej však ubezpečiti, že zamýšlím po celý život chléb svůj vydělávati cestou tou, třeba by mně hrozilo nebezpečí, že mne pan Markwordt doživotně bude proto za sprostého mít.

Konečně musím se ještě také liberálnímu a kolegiálnímu panu *Davidu Kuhovi*, redaktoru Tagesbotu aus Böhmen, veřejně poděkovati. Přijal utrhačné zasláno proti mně, obranu mou však přijmouti nechtěl, a když ji konečně zcela dle vůle jeho stylisovanou přijal, zase ji za ledabylou příčinou nevytiskl, ač věděl, že bych jej mohl zákonem k tomu donutit.

V Praze 23. července 1861.

Jan Neruda

ČAS 24. července 1861

DRUHÝ „LIST O DIVADLE“
(Dodatek redakce)

Milerádi poskytujem v listu svém místa nejrozmanitějším náhledům o českém umění, svědčí-li vůbec o jakémsi rozumu v uměleckých otázkách. Myslíme však, že není právě zapotřebí, aby někdo vystoupil co osobní zástupce našich herců, neděje se jim křivdy, a kdyby nějaká nerozumem způsobena byla, ujme se jich střízlivá kritika sama. Kritika česká jest tak mírná, že nastává i nebezpečí, že by někdo se mohl odvolávati k mírnosti té okolnostmi přikázané jako k soudu bezohled-

nému. Pisatel hořejšího článku, obsahujícího ledacos trefného, zvláště pokud se dotýká repertoáru, zapomněl, že se nejednalo v prvním listu divadelním o představení jednotlivá, nýbrž o celek čtvrtečních představení, kterýmž jsme tak nadějně hleděli vstříc a kteráž nás tak bolestně zklamala. O tom, že celá sezóna ta jest pro nás ztracena — ač věru tak chudi jsme, že pramálo „přisazovati“ můžeme —, není přece rozdílného mínění ani u obecenstva ani u kritiky! Ostatně jsme sobě dovolili v článku tomto vyznačiti některá místa, která přímo podporují první náš list o divadle.

Redakce fejetonu

HLAS 18. dubna 1862